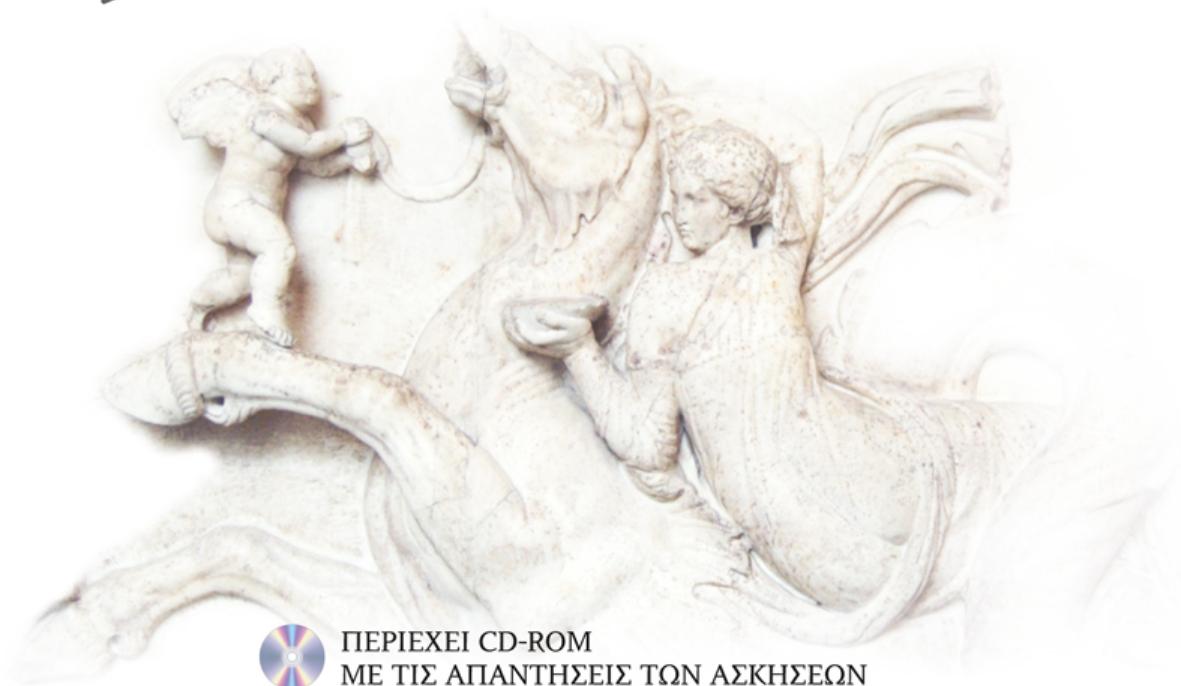

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

ΘΕΩΡΙΑ
ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΕΙ CD-ROM
ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Συνεργάτες: Γ. Παπανικολάου, Ε. Παπανικολάου, Φ. Τζιτζιλί

ISBN 978-960-456-414-9

© Copyright: Γ. Παπανικολάου, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη, 2014

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΟΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΖΗΤΗ**

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΩΛΗΣΗ ΔΙΑΝΙΚΗ-ΧΟΝΔΡΙΚΗ

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ - ΕΝΩΣΗ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Πεσμαζόγλου 5, 105 64 Αθήνα • Τηλ.-Fax: 210.3211.097

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

Πρόλογος

Το βιβλίο αυτό, προϊόν πολύχρονης μελέτης και πνευματικού μόχθου, αποσκοπεί στο να δώσει μια άλλη διάσταση και ερμηνεία της συντακτικής δομής της γλώσσας μας και να καταστεί ένα χρήσιμο εργαλείο για τον διδάσκοντα και τον διδασκόμενο.

Το βοήθημα περιλαμβάνει:

1. Τη **θεωρία του συντακτικού** (συνοπτικά) και τις διαφοροποιήσεις του συγγραφέα σε ορισμένα συντακτικά φαινόμενα.
2. Τις **ασκήσεις** για κάθε συντακτικό φαινόμενο.
3. Τις **απαντήσεις** για κάθε άσκηση (σε συνοδευτικό CD-ROM).

Ειδικότερα, εξαιτίας της φιλοσοφίας από την οποία διαπνέεται το έργο, παρουσιάζει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

- Το βοήθημα με τις **ασκήσεις** καλύπτει όλο το φάσμα του συντακτικού της αρχαίας ελληνικής γλώσσας-εξαιρούνται οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί και τα επιρρήματα.
- Οι απαντήσεις βασίζονται στα όσα αναγράφονται στα επίσημα σχολικά εγχειρίδια [Μουμτζάκης Α. (Συντακτικό Λυκείου), Μπίλλα Πολυξένη (Συντακτικό Γυμνασίου), Τζάρτζανος Αχ. (παλιό εξατάξιο Γυμνάσιο)]. Σε όσες περιπτώσεις δεν υπάρχουν απαντήσεις στα σχολικά εγχειρίδια, ο συγγραφέας παραθέτει την άποψή του ή τις απόψεις άλλων μελετητών. Αν υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ή ερμηνείες, τότε αυτές παρατίθενται.
- Πολλά συντακτικά φαινόμενα εξετάζονται και ερμηνεύονται από τον συγγραφέα από **άλλη οπτική γωνία** και πάντοτε σε συσχέτισμό με τη **νέα ελληνική**.
- Γίνεται χρήση και **νέων όρων (ορολογίας)** για την ερμηνεία ορισμένων συντακτικών φαινομένων. Σε κάθε περίπτωση όμως αναγράφεται και η υπάρχουσα ορολογία τόσο στα **επίσημα σχολικά εγχειρίδια** όσο και σε άλλα έργα ελληνικά ή ξένα.
- Όλα τα παραδείγματα είναι **αυτούσια** από το πρωτότυπο (χωρίς καμία τροποποίηση) και πάντοτε γίνεται αναφορά στον συγγραφέα για εύκολη ανεύρεση και έλεγχο.

- Το βοήθημα περιλαμβάνει και παραδείγματα για σπάνια ή διφορούμενα συντακτικά φαινόμενα.
- Υπάρχουν **πίνακες** συγκεντρωτικοί για διάφορα συντακτικά φαινόμενα ή συντάξεις.

Ευελπιστώ πως θα καταστεί ένα πολύτιμο εργαλείο για τη μελέτη και διδασχή της **αρχαίας ελληνικής γλώσσας** και ως ένα μεγάλο βαθμό και της **νέας ελληνικής**.

Γιάννης Παπανικολάου
Ιούνιος 2014

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες	10
----------------------	----

Προτάσεις

Θεωρία	11
Ασκήσεις στα είδη των προτάσεων (Άσκηση 1)	15

Το υποκείμενο (Υ)

Θεωρία	17
1. Υποκείμενο προσωπικού ρήματος	17
Ασκήσεις (2-6)	19
2. Υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων	25
Ασκήσεις (7-10)	33
3. Υποκείμενο απαρεμφάτου	38
Ασκήσεις (11-12)	39
4. Υποκείμενο μετοχής	44
Άσκηση (13)	46

Το κατηγορούμενο (Κ)

Θεωρία	47
Ασκήσεις σε: Απλό κατηγορούμενο - Γενική κατηγορηματική - Κατηγορούμενο αντικειμένου (Ασκήσεις 14-17)	52
Ασκήσεις στο επιρρηματικό και προληπτικό κατηγορούμενο (Ασκήσεις 18-19)	57
Ασκήσεις στο κατηγορούμενο κάθε είδους (Ασκήσεις 20-21)	60

Το αντικείμενο - συμπλήρωμα του ρήματος

Θεωρία	47
I. Μονόπτωτα ρήματα	64
II. Δίπτωτα ρήματα	70
Ασκήσεις	74
- Η γενική ως Α - συμπλήρωμα (Ασκήσεις 22-23)	74
- Η δοτική ως αντικείμενο - συμπλήρωμα (Άσκηση 24)	76

– Η αιτιατική ως Α (Άσκηση 25)	77
– Ρήματα με δύο αιτιατικές ως Α ή συμπλήρωμα (Άσκηση 26)	78
– Ρήματα με αιτιατική και γενική ως Α ή συμπλήρωμα (Άσκηση 27)	80
– Ρήματα με αιτιατική και δοτική ως Α ή συμπλήρωμα (Ασκήσεις 28-29)	81
– Ρήματα με γενική και δοτική ως Α ή συμπλήρωμα (Άσκηση 30)	83

Το ποιητικό αίτιο (ΠΑ)

Θεωρία	85
<i>Ασκήσεις</i> στο ποιητικό αίτιο (Ασκήσεις 31-32)	89
Ενεργητική και παθητική σύνταξη	92
<i>Ασκήσεις</i> (Άσκηση 33)	93

Δοτική προσωπική

Θεωρία	95
<i>Ασκήσεις</i> στη δοτική προσωπική (με προσωπικά, απρόσωπα και ρηματικά επίθετα) (Ασκήσεις 34-36)	100

Ονοματικοί προσδιορισμοί

A. Ονοματικοί ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί	104
1. Παράθεση	104
2. Επεξήγηση	106
<i>Ασκήσεις</i> στην παράθεση και στην επεξήγηση (Ασκήσεις 37-39)	108
3. Επιθετικός προσδιορισμός	112
4α. «Κατηγορηματικός προσδιορισμός» (* σύμφωνα με τα σχολικά εγχειρίδια)	113
<i>Ασκήσεις</i> στους επιθετικούς και κατηγορηματικούς προσδιορισμούς (Ασκήσεις 40-42)	114
4β. Κατηγορηματικός προσδιορισμός (* σύμφωνα με τις απόψεις του συγγραφέα)	118
(Άσκηση 43)	120
B. Ετερόπτωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί	122
I. Γενική	
1. Γενική με ουσιαστικά, αντωνυμίες και αριθμητικά	122
(Ασκήσεις 44-47)	126
2. Γενική με επίθετα	131
(Ασκήσεις 48-50)	134

Η σύγκριση - ο β' όρος της σύγκρισης	138
(Ασκήσεις 51-53)	141
II. Δοτική (ως ετερόπτωτος προσδιορισμός ονομάτων)	145
(Ασκήσεις 54-56)	147

Οι πλάγιες πτώσεις

I. Πλάγιες πτώσεις με επιρρήματα προερχόμενα από επίθετα ή μετοχές	151
II. Πλάγιες πτώσεις με επιρρήματα και επιφωνήματα	152
III. Πλάγιες πτώσεις με προθετικά επιρρήματα	153
Ασκήσεις στις πλάγιες πτώσεις από επιρρήματα και επιφωνήματα (Ασκήσεις 57-58)	155
IV. Οι πλάγιες πτώσεις ως επιρρήματα (επιρρηματικοί προσδιορισμοί)	158
Ασκήσεις στις πλάγιες πτώσεις ως επιρρήματα (Άσκηση 59)	160
Οι πλάγιες πτώσεις ως επιρρήματα (δοτική)	161
Ασκήσεις (60-61)	165
Οι πλάγιες πτώσεις ως επιρρήματα (αιτιατική)	168
Ασκήσεις (62-63)	171

Οι ονοματικοί τύποι του ρήματος

1. Το απαρέμφατο	174
A. Το έναρθρο απαρέμφατο	174
(Ασκήσεις 64-65)	176
B. Το άναρθρο απαρέμφατο - ειδικό και τελικό απαρέμφατο	179
(Ασκήσεις 66-67)	182
Γ. Το ειδικό απαρέμφατο	185
Δ. Το τελικό απαρέμφατο	186
Ε. Το απόλυτο απαρέμφατο	187
Ασκήσεις στο απαρέμφατο (Ασκήσεις 68-71)	189
2. Η μετοχή	194
I. Η επιθετική (ή αναφορική) μετοχή	194
II. Η κατηγορηματική μετοχή	195
III. Η μετοχή πλαγίου λόγου-συμπληρωματική	196
IV. Η επιρρηματική μετοχή	198
Ειδικές περιπτώσεις μετοχών	202
Με τι ισοδυναμούν οι μετοχές - ανάλυση μετοχών	204
Ασκήσεις στις μετοχές	210

– Επιθετική (ή αναφορική) μετοχή (Άσκηση 72)	210
– Συμπληρωματική – πλαγίου λόγου (ΠΛ) μετοχή (Ασκήσεις 73-74)	211
– Επιρρηματική μετοχή (Ασκήσεις 75-76)	213
– Μετοχές όλων των ειδών (Άσκηση 77)	216
– Χαρακτηρισμός και ανάλυση μετοχών (Άσκηση 78)	217
– Μετατροπή δευτερευουσών προτάσεων σε μετοχή (Άσκηση 79)	218
Συνημμένες και απόλυτες μετοχές	220
– (Ασκήσεις 80-81)	224
Μόρια, σύνδεσμοι, επιρρήματα, εμπρόθετα, φράσεις που συνοδεύουν τις μετοχές	227
Ασκήσεις στις μετοχές	210
– Μετοχές που συνοδεύονται από μόρια (Άσκηση 82)	229
– Ιδιαίτερες περιπτώσεις μετοχών ή διφορούμενες (Άσκηση 83)	230
Εγκλίσεις (Άσκηση 84)	231

Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις

1. Ειδικές προτάσεις	233
(Ασκήσεις 85-86)	235
2. Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις	238
(Ασκήσεις 87-88)	241
3. Ενδοιαστικές προτάσεις	244
(Άσκηση 89)	245
4. Αναφορικές προτάσεις	247
Ασκήσεις (90-91)	247
Αναφορικές παραβολικές	253
(Άσκηση 92-93)	254

Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις

1. Αιτιολογικές προτάσεις	257
(Άσκηση 94)	260
2. Τελικές προτάσεις	262
(Άσκηση 95)	263
3. Αποτελεσματικές - συμπερασματικές προτάσεις	265
(Άσκηση 96)	268
4. Υποθετικές προτάσεις σε ευθύ λόγο	270
(Ασκήσεις 97-99)	275

Υποθετικές προτάσεις σε πλάγιο λόγο	282
(Άσκηση 100)	284
Λανθάνοντες υποθετικοί λόγοι	286
(Άσκηση 101)	288
Ασκήσεις στους υποθετικούς λόγους (κάθε είδους) (Ασκήσεις 102-103) ..	289
5. Χρονικές προτάσεις	293
(Ασκήσεις 104-105)	297
6. Εναντιωματικές - Παραχωρητικές προτάσεις	300
(Άσκηση 106)	301
7. Ευθείες ερωτήσεις ή ερωτηματικές προτάσεις	303
Ασκήσεις στις δευτερεύουσες προτάσεις όλων των ειδών (Άσκηση 107)	307
Προτάσεις που εισάγονται με <i>ὅπως</i> / <i>ὅπως μὴ</i>	309
(Άσκηση 108)	309
Προτάσεις που εισάγονται με <i>ὥς</i> (Άσκηση 109)	311
Προτάσεις που εισάγονται με <i>εἰ</i> (Άσκηση 110)	312

Ρηματικά επίθετα σε -τέος, τος/-τός, -ιμος

Θεωρία	314
Ασκήσεις στα ρηματικά επίθετα σε -τέος, τός/-τος, -ιμος (Ασκήσεις 111-114)	319

Ευθύς - Πλάγιος λόγος

1. Μετατροπή του λόγου από ευθύ σε πλάγιο	323
2. Μετατροπή του πλάγιου λόγου σε ευθύ	329
Ασκήσεις στον ευθύ και τον πλάγιο λόγο (Ασκήσεις 115-118)	333

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Το μόριο <i>ὥς</i>	341
(Άσκηση 119)	342
Επαναληπτικές ασκήσεις (Ασκήσεις 120-123)	344
Σχήματα λόγου	349
(Άσκηση 124)	365
Προθετικά επιρρήματα (σύμφωνα με τις απόψεις του συγγραφέα)	367
(Άσκηση 125)	370

Βιβλιογραφία	373
---------------------------	-----

Συντομογραφίες

A	αντικείμενο	ΚΑ	κατηγορούμενο αντικειμένου
A1	άμεσο αντικείμενο	κ.λπ.	και λοιπά
A2	έμμεσο αντικείμενο	ΚΥ	κατηγορούμενο υποκειμένου
α.ε.	αρχαία ελληνική	λατ.	λατινική
αιτ. /αιτιατ.	αιτιατική	μτχ.	μετοχή
αντων.	αντωνυμία	μτχ. ΠΛ	μετοχή πλαγίου λόγου
απρμφ.	απαρέμφατο	ν.ε.	νέα ελληνική
απρόσ.	απρόσωπο	Ομηρ. - Όμηρ.	Ομηρικό - Όμηρος
γεν.	γενική	ονομ.	ονομαστική
δηλ.	δηλαδή	ουσ.	ουσιαστικό
δοτ.	δοτική	ουσ. επίθ.	ουσιαστικοποιημένο επίθετο
δοτ. προσ.	δοτική προσωπική	ΠΛ	πλάγιος λόγος - πλαγίου λόγου
εμπρ.	εμπρόθετο	ποιητ.	ποιητικός /-ώς
εμπρ. προσδ.	εμπρόθετος προσδιορισμός	πρβ.	πάραβαλε
ενν.	εννοείται	Π.χ./π.χ.	παραδείγματος χάριν
επίθ.	επίθετο	ΠΑ	ποιητικό αίτιο
επιθ. μτχ.	επιθετική μετοχή	P	ρήμα
επίρρ.	επίρρημα	σΑ	σύστοιχο αντικείμενο
επιρρ. μτχ.	επιρρηματική μετοχή	σΥ	σύστοιχο υποκείμενο
επιρρ. προσδ.	επιρρηματικός προσδιορισμός	συμπλ./ΠΛ	συμπληρωματική / πλαγίου λόγου
ετερ.	ετεροπροσωπία	ταυτ.	ταυτοπροσωπία
Κ	κατηγορούμενο	Υ	υποκείμενο
κ.ά.	και άλλα	ΥΛ	υποθετικός λόγος
κατηγ. μτχ.	κατηγορηματική μετοχή		

ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΘΕΩΡΙΑ

1 Με βάση το περιεχόμενο¹

- I. **Προτάσεις κρίσεως** (εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως και έχουν άρνηση *οὐ, οὐκ, οὐχ, οὐχί, οὐδείς, οὐδέτερος, οὔτε, οὐδέ, οὐδέποτε, οὐδεπώποτε, ...*)
- II. **Προτάσεις επιθυμίας** (εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας και έχουν άρνηση *μή, μηδείς, μηδέτερος, μήτε, μηδέ, μηδέποτε, μηδεπώποτε, ...*)

2 Με βάση τη σχέση τους με άλλες προτάσεις

- I. **Κύριες ή ανεξάρτητες:** Μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο δίνοντας ένα ολοκληρωμένο νόημα.

Οι κύριες προτάσεις μπορεί να είναι:

- **Απλές ή αμιγείς**
Π.χ. ♦ Οἱ δ' ἄλλοι στρατηγοὶ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὥχοντο. (Ξ., Ἑλλ., 1, 1, 22)
- **Ευθείες ερωτηματικές (;)² ή επιφωνηματικές (!)**
Π.χ. ♦ τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; (Πλ., Κρίτων, 53a)
♦ ἐμὲ παθεῖν τάδε, φεῦ, ἐμὲ παλαιόφρονα, κατὰ τε γὰν (= γῆν) οἰκεῖν. (Αἰσχύλος, Εὐμενίδες, 837-838)
- **Αυτοτελείς δευτερεύουσες** (λειτουργούν ως κύριες και είναι κυρίως αναφορικές ή συμπερασματικές ή αιτιολογικές - σπανιότερα άλλες)
Π.χ. ♦ Ὡστ' εἰ μακρὰ ἡ περίοδος, μὴ θαυμάσῃς (Πλ., Φαῖδρος, 274a)

1. Τα παραδοσιακά συντακτικά εντάσσουν τις *ερωτηματικές και επιφωνηματικές προτάσεις* στις προτάσεις με βάση το περιεχόμενο (!) (μαζί με τις προτάσεις *κρίσεως ή επιθυμίας*), ενώ και οι ίδιες είναι κρίσεως ή επιθυμίας (ατελής διαίρεση) [π.χ. εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν; (Εὐριπ., Ἴων, 758) (απορηματική υποτακτική → *επιθυμίας*)

2. Απαντούν και ευθείες ερωτήσεις χωρίς ερωτηματικό (;). [π.χ. Τίς δ' ἂν τὸν γάμον τὸν Ἑλένης ὑπερεῖδεν, ἥς ἀρπασθείσης οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν ὥσπερ ὅλης τῆς Ἑλλάδος πεπορθημένης, οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν ὅσον περ ἂν εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν. → *ἐκράτησαν*;] (Ισοκρ., Ἑλένης ἐγκώμιον, 49)]. Κρίνεται σωστό να μπει στο τέλος το ερωτηματικό.

II. Δευτερεύουσες ή εξαρτημένες:

Δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο και κατά κανόνα εξαρτώνται από άλλη πρόταση (κύρια ή δευτερεύουσα).

Οι δευτερεύουσες ή εξαρτημένες προτάσεις μπορεί να είναι:

ονοματικές	→ ειδικές
	→ πλάγιες ερωτηματικές
	→ ενδοιαστικές
	→ αναφορικές ονοματικές
επιρρηματικές	→ αιτιολογικές
	→ τελικές
	→ συμπερασματικές ή αποτελεσματικές
	→ χρονικές
	→ υποθετικές
	→ εναντιωματικές - παραχωρητικές
	→ αναφορικές επιρρηματικές

3 Με βάση το ποιόν (την ύπαρξη ή μη άρνησης)

I. Προτάσεις αποφατικές ή αρνητικές (περιέχουν άρνηση): *οὐ / οὐκ / οὐχ / οὐχί, οὔτε, οὐδέ, οὐδέποτε, οὐδείς, ... μηδέ, μή, μήτε, μηδέποτε, μηδείς, ...*

Π.χ. Ἐγώ, φάναι, ὦ Σώκρατες, σοὶ οὐκ ἂν δυνάϊμην ἀντιλέγειν, ... (Πλ., Συμπ., 201c)

II. Προτάσεις καταφατικές (δεν περιέχουν άρνηση)

Π.χ. Ποίει ὅπως βούλει (Ξ., Κ.Π., 1, 4, 9)

4 Με βάση την εκφορά³

Οι προτάσεις εκφέρονται:

I. Με έγκλιση (παρεμφατικές): οριστική, υποτακτική, ευκτική, προστακτική, δυννητική οριστική, δυννητική ευκτική [π.χ. Παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσίν, οἳ με θεραπεύσουσι. (Λυσ., Ὑπὲρ τοῦ ἄδυν., 6)]

II. Με απαρέμφατο (απαρεμφατικές) (το απαρέμφατο έχει θέση ρήματος και είναι άναρθο):

3. Απαντούν και προτάσεις με μετοχή σε θέση ρήματος (**μετοχικές δευτερεύουσες**) (δες «μετοχή αντί ρήματος»).

Π.χ. Ἐδοξε δὲ τοῖς τέλεσι καὶ προεπιεῖν τοῖς Εἰλωσιν εἴ τις βούλοιο ὅπλα λαμβάνειν καὶ εἰς τάξιν τίθεσθαι, τὰ πιστὰ λαμβάνειν ὡς ἐλευθέρους ἔσομένους ὅσοι συμπολεμήσαιεν. (Ξ., Ἑλλ., 6, 5, 28) (ὡς ἐλευθέρους ἔσομένους = ὡς ἔσσονται ἐλεύθεροι ὅσοι ...)

α) Δευτερεύουσες

1. Κανονικά

- **χρονικές** (*πρίν* + απαρέμφατο)
Π.χ. ♦ *πρίν* γὰρ δὴ *καταλύσαι* τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. (Ξ., Κ. Ἀν., 1, 10, 19)
- **συμπερασματικές** (άρνηση *μή*)
Π.χ. ♦ Κερκυραῖοι (ἔλεγον) *ἐτοῖμοι* εἶναι *ὥστε μένειν* κατὰ χώραν. (Θ., 1, 28, 5)

2. Σπανιότερα, εξαιτίας του πλαγίου λόγου (ΠΛ)

- **ειδικές** (ὅτι + απαρέμφατο)
Π.χ. ♦ (...) λέγει *ὅτι*, ἐὰν αὐτὸν ἔλησθε περὶ τῆς εἰρήνης πρεσβευτὴν αὐτοκράτορα, *ποιήσιν* ὥστε μήτε τῶν τειχῶν διελεῖν μήτε ἄλλο τὴν πόλιν ἐλαττώσαι μηδέν (Λυσ., Κατὰ Ἀγορ., 9)
- **αναφορικές**
Π.χ. ♦ Οὗτοι δὲ ἔλεγον ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς *οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι* αὐτοῦ βασιλεύοντος (Ξ., Κ. Ἀν., 2, 2, 1) (με απαρέμφατο εξαιτίας ΠΛ)
♦ Ὁ δὲ πολὺς ὄμιλος καὶ στρατιώτης (*εὐέλπιδες ἦσαν*) ἔν τε τῷ παρόντι ἀργύριον οἴσιν καὶ προσκτήσασθαι δύναμιν *ὅθεν* αἰδίων μισθοφορὰν *ὑπάρξιν*. (Θ., 6, 24, 3)
- **χρονικές**
Π.χ. ♦ Σφᾶς οὖν, *ἐπειδὴ ἀφικέσθαι*, εὐθὺς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. (Πλ., Πολ., 617d) (= ἀφίκοντο)
- **υποθετικές**
Π.χ. ♦ (...) οὕτω ὥστε, *εἰ μὴ προλαμβάνειν* τοὺς Ἰνδοὺς τῆς ὁδοῦ *ἐν ᾧ* τοὺς μύρμηκας *συλλέγεσθαι*, οὐδένα ἂν σφεων (= σφῶν) ἀποσφύζεσθαι. (Ηρόδ., 3, 105) (εἰ μὴ προλαμβάνειν = εἰ μὴ προυλάμβανον, ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι = ἐν ᾧ ... συνελέγοντο)
- **συμπερασματικές**
Π.χ. ♦ ὥστ' ἔφασαν τοὺς στρατιώτας εἰς τοῦτο τρυφῆς ἐλθεῖν *ὥστ' οὐκ ἐθέλειν* πίνειν, εἰ μὴ ἀνθοσμίας εἶη. (Ξ., Ἑλλ., 6, 2, 6) (= ὥστε οὐκ ἤθελον)
- **αιτιολογικές**
Π.χ. ♦ Εἰπεῖν τε ἐκέλευον ὅτι καὶ σφεῖς, εἰ ἐβούλοντο ἀδικεῖν, ἤδη ἂν Ἀργεῖους ξυμμάχους *πεποιῆσθαι*, *ὥς παρεῖναι* γ' αὐτοὺς αὐτοῦ τούτου ἔνεκα. (Θ., 5, 46, 3) (ὥς παρεῖναι = ὥς παρήσαν)

β) Κύριες

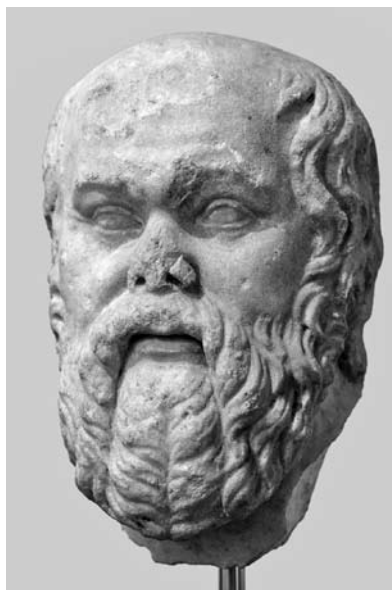
- **επιφωνηματικές** (άναρθρο ή έναρθρο απαρέμφατο - Το Υ σε αιτιατική)
Π.χ. ♦ ἐμὲ **παθεῖν** τάδε, φεῦ, ἐμὲ παλαιόφρονα, κατὰ τε γᾶν (= γῆν) **οἰκεῖν** (Αἰσχύλος, Εὐμεν., 837-838)
♦ Τῆς τύχης, **τὸ** ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο **τυχεῖν**. (Ξ., Κ.Π., 2, 2, 4) (= Τί τύχη, να προσκληθῶ τώρα εδῶ)
- **με απαρέμφατο σε θέση προστακτικής**
Π.χ. ♦ Ὡς ξεῖν' **ἀγγέλλειν** Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι. (Σιμων., Ἐπιγράμματα, 7, 249) (ἀγγέλλειν = ἀγγελλε)
- **με απαρέμφατο σε θέση ευκτικής ευχετικής**
Π.χ. ♦ Θεοὶ πολῖται, **μὴ** με δουλείας **τυχεῖν**. (Αἰσχ., Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, 253) (= μὴ τύχοιμι)
- **σε πλάγιο λόγο** (σε μακροπερίοδο λόγο, παραλείπεται το ῥήμα εξάρτησης) (εὐχρηστο: **φάναι**)
Π.χ. ♦ **Σφᾶς** οὖν, ἐπειδὴ ἀφικέσθαι, εὐθὺς **δεῖν** ἵεναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. (Πλ., Πολ., 617d)
♦ «Οὐκ ἂν φθάνοις λέγων», **φάναι** τὸν Ἀριστοφάνη. (Πλ., Συμπ., 185e)
♦ Καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, **φάναι**, γράφει, καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται. (Ξ., Ἀπομν., 1, 2, 46)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**Παρενθετικές προτάσεις**

Πολλές προτάσεις –κύριες ή δευτερεύουσες– είναι **παρενθετικές** και βρίσκονται συνήθως μέσα σε κόμματα (κανονικά όλες πρέπει να βρίσκονται μέσα σε κόμματα).

- Π.χ. ♦ Σφόδρ' ἂν, **ὥς ἔοικ'**, εἴη περὶ αὐτῆς δέον ἀκούειν. (Πλ., Νόμοι, 713b)
- ♦ Ἀλλ' ἄγε δὴ, **ἔφη ὁ Σωκράτης**, σὺ αὖ λέγε ἡμῖν, ὦ Ἀντίσθενης, πῶς οὕτω βραχέα ἔχων μέγα φρονεῖς ἐπὶ πλούτῳ. (Ξ., Συμπ., 34)
  - ♦ ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν, οὐ σοί, **ὥς ἐμοὶ φαίνεται**, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσιν καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγώ, **ὥς ἐμοὶ δοκῶ**, ἐν τοῖς βαρύντατ' ἂν ἐνέγκαιμι. (Πλ., Κρίτων, 43c)
  - ♦ Ἀλλά, **φαίητ' ἂν**, ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, ὥς μὴδ' εἰ ἐβούλετο ἐδύνατο ἐξαπατᾶν. (Ξ., Κ. Ἀν., 7, 6, 23)
  - ♦ Ὅ, **ἢ δ' ὅς**, ἴσως οὐκ ἂν πολλοὺς πείσαιμι λέγων. (Πλ., Πολιτεία, 330d) (δ = τοῦτο // **ἢ δ' ὅς** = εἶπε αὐτός)

- Συνήθεις **κύριες παρενθετικές** προτάσεις είναι: *ἔφη, οἶμαι, λέγεται, ἦν δ' ἐγώ, ἧ δ' ὅς, ...*
- Συνήθεις **δευτερεύουσες παρενθετικές** προτάσεις είναι: *ὥς ἐμοὶ δοκεῖ / δοκᾷ, ὥς ἐμοὶ φαίνεται, ὥς (ὥσπερ, ἦ, οἶα) λέγεται - νομίζεται, ὥσπερ εἶωθε, εἰ θέλεις, ἂν θεὸς θέλῃ, εἰ βούλει, ὥς φησιν, ὥς φασιν, ...*

Σωκράτης, 470/469-399 π.Χ.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ στα είδη των προτάσεων

Άσκηση 1

Να **χαρακτηριστούν οι προτάσεις** (κύριες ή δευτερεύουσες) ως προς το **περιεχόμενο, τη σχέση** τους με άλλες, **το ποιόν** (άρνηση), **την εκφορά** (έγκλιση ή απαρέμφατο).

1. Καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. (Θ., 7, 9, 1)
2. τίνοι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; (Πλ., Κρίτων, 53a)
3. (...) μὴ λανθανέτω ψευδόμενος ὑμᾶς. (Δημ., Κατὰ Τιμοκρ., 191)
4. Ὡ παῖ, γένοιο πατρός εὐτυχέστερος, ... (Σοφ., Αἶας, 550)
5. πρὶν γὰρ δὴ καταλύσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. (Ξ., Κ. Ἀν., 1, 10, 19)
6. Γνοίης δ' ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν γιγνομένων (Ξ., Κ.Π., 1, 6, 45)
7. Ἀλλ' ὥφελε μὲν Κύρος ζῆν (Ξ., Κ. Ἀν., 2, 1, 4)
8. Παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσίν, οἳ με θεραπεύσουσι. (Λυσ., Ὑπὲρ τοῦ ἄδυν., 6)
9. Εἵπωμεν ἢ σιγῶμεν; (Εὐριπ., Ἴων, 758)
10. Εὐτυχεῖτε. (Δημ., Ἐπιστολαί, 1, 16)
11. ἐμὲ παθεῖν τάδε, φεῦ, ἐμὲ παλαιόφρονα, κατὰ τε γᾶν (= γῆν) οἰκεῖν. (Αἰσχύλος, Εὐμενίδες, 837-838) (= ἐγὼ να πάθω αυτά, αλίμονο, ἐγὼ ο φρόνιμος να κατοικῶ στη γη!)
12. Εἴθε σοι, ὦ Περικλείς, τότε συνεγενόμην ὅτε δεινότατος ἑαυτοῦ ἦσθα. (Ξ., Ἀπομν., 1, 2, 46)
13. Καὶ οὐδεὶς ἐξελέγχει με ὡς οὐκ ἔστι ταῦτ' ἀληθῆ. (Ἀνδοκ., Περὶ τῆς πρὸς Λακεδ. εἰρήνης, 10)
14. Ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος ὅτι οὐδετέροις βούλοιο μάχεσθαι. (Ξ., Κ.Π., 3, 1, 5)
15. Τὸ ἑαυτὸν ἄρα γινώσκειν ἐστὶ σωφρονεῖν; (Πλ., Ἐρασταί, 138a)
16. Μὴ θαυμάσητε δὲ τὸ μῆκος τῆς ἐπιστολῆς [Δημ., (Philippi) epistula, 1]
17. Ἐγὼ, φάναι, ὦ Σώκρατες, σοὶ οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν, ... (Πλ., Συμπόσιον, 201c)
18. (Νικόστρατος) πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις ... (Θ., 3, 75, 1) (* συγχωρῶ = συμφωνῶ)
19. Οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἀμύνεσθαι, ... (Λυσ., Ἐπιτ., 29)
20. Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν. (Ξ., Κ.Π., 2, 2, 4) (= Τί τύχη, να προσκληθῶ τώρα εδώ!)
21. Ὡστε οὐκ ἔχω ὅ,τι σοι ἀποκρίνωμαι. (Πλ., Χαρμίδης, 158d) (* οὐκ ἔχω = δεν ξέρω)
22. ἀλλ' εὐτυχοίης καὶ τύχοις ὅσων ἐράς. (Εὐριπ., Μήδεια, 688)
23. Μὴ δὴ τις φιλοχρημονεῖτω παίδων γ' ἔνεκα, ἵνα ὅτι πλουσιωτάτους καταλίπη (Πλ., Νόμοι, 729a)

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ (Υ)

ΘΕΩΡΙΑ

Υποκείμενο: αυτό για το οποίο γίνεται λόγος σε μια πρόταση.

▶ Ποιοι ρηματικοί τύποι έχουν υποκείμενο

1. *Το προσωπικό ρήμα* (μονολεκτικό ή περιφραστικό)
2. *Το απρόσωπο ρήμα ή η απρόσωπη έκφραση*
3. *Το απαρέμφατο* (προσωπικό ή απρόσωπο, άναρθρο ή έναρθρο, απόλυτο, αναφοράς, σκοπού, απαρεμφατικών προτάσεων, ...)
4. *Η μετοχή* (συνημμένη, απόλυτη)

1 Υποκείμενο προσωπικού ρήματος (ονομαστική)

α' πρόσωπο ενικού → *έγω* (γράφω) (όταν υπάρχει, έχουμε έμφαση > *έγω* γράφω)

β' πρόσωπο ενικού → *σύ* (γράφεις) (όταν υπάρχει, έχουμε έμφαση > *σύ* γράφεις)

α' πρόσωπο πληθυντικού → *ήμεις* (γράφουμεν) (όταν υπάρχει, έχουμε έμφαση)

β' πρόσωπο πληθυντικού → *ύμεις* (γράφετε) (όταν υπάρχει, έχουμε έμφαση)

γ' πρόσωπο ενικού - πληθυντικού

▶ Τι χρησιμοποιείται ως υποκείμενο προσωπικού ρήματος

- A.**
1. Ουσιαστικό (συνήθως)
  2. Αντωνυμία (εκτός από την προσωπική)
  3. Αριθμητικό απόλυτο (κατά παράλειψη ουσιαστικού) (έναρθρο ή άναρθρο)
  4. Επίθετο (κατά παράλειψη ουσιαστικού) ή ουσιαστικοποιημένο (έναρθρο ή άναρθρο)
  5. Επιθετική μετοχή, ουσιαστικοποιημένη, χωρίς όρο αναφοράς (πάντα με **άρθρο**)
  6. Απαρέμφατο (πάντα με **άρθρο**)

7. Ἄρθρο (συνήθως το ουδέτερο **τό**)

- **ἄρθρο + μέν / δέ** (δεικτική σημασία του άρθρου)
- **ἄρθρο + επίρρημα**
- **ἄρθρο + εμπρόθετο**
- **ἄρθρο + γενική** (κατά παράλειψη ουσιαστικού) [π.χ. Ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων, ... (Θ., 2, 11, 4)]
- **ἄρθρο + πρόταση ή φράση ή οποιοδήποτε άλλο μέρος τοῦ λόγου.** [π.χ. καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων θειότατον ἐδόκει **τὸ γνῶθι σαυτὸν**, ... (Ἀριστοτ., Fragmenta varia, 1)]

8. Βραχυλογική έκφραση: **αναφορική** (π.χ. ἔστιν ὅς, οὐκ ἔστιν ὅστις, ...) και σπανιότατα **υποθετική έκφραση** (π.χ. εἴ τις ἄλλος, εἴ τις καὶ ἄλλος, ...)**Β. Δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση** (εισάγεται πάντοτε με αναφορική αντωνυμία)

Π.χ. Οἶδα μὲν οὖν ὅτι χαλεπὸν ἔστιν ὃ μέλλω ποιεῖν, ... (Ἰσοκρ., Εὐαγόρας, 8)

Γ. Εμπρόθετο: εἰς/ἐς, ἀμφί περί, κατά, ὑπέρ + αιτιατική (με αριθμητικό, με αριθμητικό και ὄνομα ή γενική)

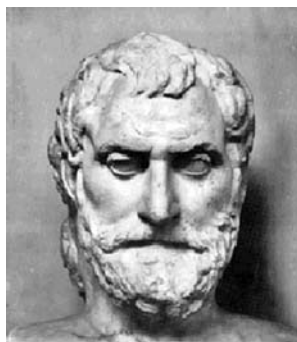
- δηλώνει **ποσό κατά προσέγγιση** – το ρήμα είναι συνήθως **γ' πληθυντικού**.
Π.χ. διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν **ἐς πεντακοσίους**. (Θ., 3, 85, 2)
- δηλώνει **διανομή / χωρισμό** (κατά + ἔν > καθ' ἔν > ν.ε. καθένα).
Π.χ. Δεινὸν οὖν ἦν οὐ **καθ' ἔν** μόνον τῶν πραγμάτων, ... (Θ., 7, 75, 2) (* καθ' ἔν = καθένα)

Δ. ὥς + αριθμητικό (σε ονομαστική) (δηλώνει **ποσό κατά προσέγγιση**).

Π.χ. καὶ ὃ τε Διόμιλος ἀποθνήσκει καὶ τῶν ἄλλων **ὥς τριακόσιοι**. (Θ., 6, 97, 4)

Ε. πλείους ἢ + αριθμητικό («**ποσό κατά προσέγγιση**»)

Π.χ. (...) καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν **πλείους ἢ διακόσιοι**. (Ξ., Ἑλλ., 3, 5, 20)

Θαλής ο Μιλήσιος, περ. 630-543 π.Χ.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ στο υποκείμενο προσωπικών ρημάτων**Άσκηση 2**

Να βρείτε το **Υ** (ή τα **Υ**) των ρημάτων (με έντονο μαύρο). Τι μέρος του λόγου είναι;

1. Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ... ἀθάνατοὶ **εἰσι**. (Ξ., Κυνηγ., 1, 13)
2. Ἐκείνῳ μὲν δὴ ὁ Τιθραύστης **δίδωσι** τριάκοντα τάλαντα' (Ξ., Ἑλλ., 3, 4, 26)
3. Σὺ μέντοι **δοκεῖς** μοι τῆς ἐμῆς ἐξόδου τὸ φάρμακον ἠύρηκέναι. (Πλ., Φαῖδρος, 230d)
4. Τὸ ἑαυτὸν ἄρα γιγνώσκειν **ἐστὶ** σωφρονεῖν; (Πλ., Ἐρασταί, 138a)
5. (ΣΩ.) Οὐκοῦν εἰ μὲν δεινοὶ καὶ σοφοὶ ἐγὼ τε καὶ σὺ **ἤμεν**, ... (Πλ., Θεαίτητος, 154d)
6. Ἄδῃλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων (**ἐστι**), ... (Θ., 2, 11, 4)
7. Οἱ μὲν δὴ **ἐπορεύοντο**. (Ξ., Ἑλλ., 3, 2, 9)
8. Εὐμπαντες δὲ **ἐγένοντο** τετρακισχίλιοι καὶ μύριοι. (Θ., 1, 107, 5)
9. Καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὴ καὶ **δόξειεν** ἂν δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς **ἀμελήσει**. (Πλ., Φαίδ., 107c)
10. Εἰ δέ τις ἄλλο **ὄρᾳ** βέλτιον, λεξάτω. Ἐπεὶ δ' οὐδεὶς **ἀντέλεγεν**, εἶπεν' (Ξ., Κ. Ἀν., 3, 2, 38)
11. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ περιστῶτες αὐτοὺς **ἀπηλαύνομεν**. (Πλ., Λύσις, 223a)
12. Οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι **διάγουσι** ὧδε. (Ξ., Κ.Π., 1, 2, 9)
13. Ὡ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι **ἤλθομεν** ἐγὼ τε καὶ Ἰπποκράτης ὁδε. (Πλ., Πρωτ., 316b)
14. Σχεδὸν γάρ τί μοι πάντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ καλοὶ **φαίνονται**. (Πλ., Χαρμίδης, 154b)
15. Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνοι **ῥῶχοντο**, ὁ Κῦρος **εἶπεν**' (Ξ., Κ.Π., 4, 5, 1)
16. (...) τὸ λακωνίζειν πολὺ μᾶλλον **ἐστιν** φιλοσοφεῖν ἢ φιλογυμναστεῖν, ... (Πλ., Πρωτ., 342e)
17. Σκότους δὲ γενομένου οὐδ' οἱ ἡμίσεις ἐκάστων **ἐξῆλθον**. (Ξ., Ἑλλ., 4, 1, 22)
18. (...) καὶ **ἀπέθανον** αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ περὶ τριακοσίους. (Ξ., Ἑλλ., 4, 6, 12)
19. Ἡ μὲν γὰρ εὐταξία σφάζειν **δοκεῖ**, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη **ἀπολώλεκεν**. (Ξ., Κ. Ἀν., 3, 1, 38)

20. Ἀεὶ γὰρ ἐγὼ καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἐταίρω (= ἐταῖροι) τε καὶ φίλω (= φίλοι) **ἤμεν**. (Πλ., Λάχης, 180e)
21. Ὁ Πειθίας **πείθει** ὥστε τῷ νόμῳ χρήσασθαι. (Θ., 3, 70, 5)
22. Ταῦτα μὲν ... μετὰ τὴν Πελοποννησίων ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀναχώρησιν **ἐγένετο**. (Θ., 2, 33, 1)

Άσκηση 3

Να βρείτε το **Υ** (ή τα **Υ**) των ρημάτων (με έντονο μαύρο). Τι μέρος του λόγου είναι;

1. Καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν **ἐπορεύοντο**, οἱ δ' **εἶποντο**. (Ξ., Κ. Ἀν., 3, 4, 16)
2. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ **ἀπέθανον** τῶν βαρβάρων κατὰ ἐξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο· (Ηρόδ., 6, 117)
3. Οὐδ' σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι ... ταύτην δόξαν περὶ θεῶν **ἔσχετε**. (Πλ., Νόμοι, 888b)
4. **ἐστρατήγει** τῶν μὲν νεῶν Ἀριστεύς ὁ Πελλίχου καὶ Καλλικράτης ὁ Καλλίου ... (Θ., 1, 29, 2)
5. Καὶ γὰρ ὀπλῖται πολλοὶ καὶ νῆες καὶ ἵπποι καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος ἄφθονος **ξυνελέγη**. (Θ., 7, 58, 4)
6. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις **ἠγγέλθη** εὐθὺς τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα. (Θ. 2, 6, 2)
7. Καὶ ὁ τε Διομίλος **ἀποθνήσκει** καὶ τῶν ἄλλων ὥς τριακόσιοι. (Θ., 6, 97, 4)
8. Μόνοι γὰρ πάντων αὐτόχθονες ὑμεῖς **ἐστε** κάκεῖνοι. (Δημ., Περὶ τῆς παραπρ., 261)
9. Οἶσθα δήπου, ἔφη, ὅτι ἐν τῷ χειμῶνι πολλὰ ὕδατα **γίγνεται**. (Ξ., Οἶκον., 17, 12)
10. Αἱ μεταβολαὶ λυπηρόν (**ἐστι**). (Εὐριπ., Ἡρακλῆς, 1292)
11. Καὶ τὸ πλήθος **ἐψηφίσαντο** πολεμεῖν. (Θ., 1, 125, 1)
12. Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος οὕτως **ἐπολεμεῖτο**. (Ξ., Ἑλλ., 4, 8, 1)
13. Σωφροσύνης δ' **ἐστὶ** τὸ μὴ θαυμάζειν τὰς ἀπολαύσεις τῶν σωματικῶν ἡδονῶν. (Ἀριστ., Περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν, 1250b)
14. **Ἔστι** τοίνυν πάντα ταῦτα δικαιοσύνης, ἀρετῆς ... ἐπιδείγματα. (Δημ., πρὸς Λεπτ., 142)

15. Πότερον οὖν σπουδαιότερόν **ἐστιν** ταῖς πόλεσιν ἵπποι καὶ κύνες ἀγαθοὶ καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, ἢ ἄνδρες ἀγαθοί; (Ἀριστοτ., Νόθα, 378e) (* το Ρ συμφωνεῖ με το Κ)
16. (...) πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκευοφόρα **ἐστρατοπεδεύσαντο** παρὰ Κλεάρχῳ. (Ξ., Ἑλλ., 1, 3, 7)
17. Ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, **ἀνατεινάτω** τὴν χεῖρα. (Ξ., Κ. Ἀν., 3, 2, 38) (= να σηκώσει το χέρι ὁποῖος κρίνει ὅτι αὐτὰ εἶναι καλά)
18. **Λέγουσι** γὰρ ὡς ἔστι δεινότατον τῷ δήμῳ, γενομένης εἰρήνης, ἡ νῦν οὔσα πολιτεία μὴ καταλυθῇ. (Ἄνδοκ., Περὶ τῆς πρὸς Λακ. εἰρήνης, 1)
19. Ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο τὸ ψήφισμα **ἐψηφίσθη, κατέρχονται** ἐπὶ τὸν Ἀγόρατον εἰς τὸν Πειραιᾷ οἱ αἰρεθέντες τῶν βουλευτῶν, ... (Λυσ., Κατὰ Ἀγοράτου, 23)
20. Οὐ **σὺ** μόνος οὐδὲ **οἱ σοὶ φίλοι** πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ θεῶν **ἔσχετε**, ... (Πλ., Νόμοι, 888b)

Άσκηση 4

Να βρείτε το **Υ** (ή τα **Υ**) των ρημάτων (με έντονο μαύρο). Τι μέρος του λόγου είναι;

1. Τὸ γὰρ Γινῶθι σαυτὸν καὶ τὸ Σωφρόνει **ἔστιν** μὲν ταυτόν, ... (Πλ., Χαρμίδης, 164e)
2. Οἱ δὲ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες οὐδὲν τούτων **ἔπραττον**, ... (Ισοκρ., Παναθ., 162)
3. (...) καὶ ἡ πλείων ἤδη στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ῥᾶον πρὸς αὐτὸν **ἐπορεύοντο**. (Θ., 4, 128, 2)
4. **Παρεσκεύασται** δὲ ὑμῖν τὰ ἐπιτήδεια ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἐδυνάμεθα. (Ξ., Κ.Π., 4, 5, 1)
5. Τῶν δὲ ξὺν αὐτῷ Κλέανδρός τε ὁ στρατηγὸς τῶν τοξοτῶν **ἀποθνήσκει** καὶ τῶν ἄλλων ἀμφὶ τοὺς εἴκοσιν. (Ἀρριανός, Ἀλεξ. Ἀν., 1, 28, 8)
6. χαλεπὸν **ἐστιν** ὁ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. (Ισοκρ., Εὐαγ., 8)
7. (...) καὶ τί (ἔστιν) τὸ ποτὲ καὶ τὸ ἄρτι καὶ τὸ ἤδη καὶ τὸ πάλαι καὶ τὸ ἐξαίφνης, **εἴρηται**. (Ἀριστοτ., Φυσικά, 222b)
8. Ταῦτα γὰρ θεοὶ καὶ γὰρ κακῶς φρονοῦσ' **ἐμηχανησάμην**. (Εὐριπ., Μήδεια, 1013-1014)

9. Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα μοι **εἰρήσθω**. (Λυσ., Ὑπὲρ τοῦ ἄδυν., 4)
10. Εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν **γίγνεται** χειμῶν πολὺς, ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ **ἦν** ἱκανὰ τὰπιτήδεια. (Ξ., Κ. Ἀν., 4, 1, 15)
11. Ἔστι γάρ τις ὃς ἐν δημοκρατίᾳ πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλὰκις **οὐκ ἔστι** πολίτης. (Ἀριστοτ., Πολιτικά, 1275a)
12. Τὰ μὲν οὖν γεγενημένα ταῦτ' **ἐστίν**. (Ισοκρ., Πρὸς Εὐθύνουν, 4)
13. Ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὡς χαλεπὸν τὸ τὰ βέλτιστα λέγειν **ἐστίν**. (Δημ., Προοίμιον 8, 2)
14. Κερκυραῖοι δὲ ἐπειδὴ **ἦσθοντο** τοὺς τε οἰκήτορας καὶ φρουροὺς ἦκοντας ἐς τὴν Ἐπίδαμνον τήν τε ἀποικίαν Κορινθίοις δεδομένην, **ἐχαλέπαινον**. (Θ., 1, 26, 3)
15. Μακεδόνων δὲ τῶν μὲν ἐταίρων ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι καὶ πέντε ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ **ἀπέθανον**. (Ἀρριανός, Ἀλεξ. Ἀν., 1, 16, 4)
16. Καὶ οὐ πολλῶ ὕστερον αὐτοῖς **ἦλθον** ἕκ τε τῆς Ἐγέστης ἱππῆς τριακόσιοι καὶ Σικελῶν καὶ Ναξίων καὶ ἄλλων τινῶν ὡς ἑκατόν. (Θ., 6, 98, 1)
17. Καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων θεϊότατον **ἐδόκει** τὸ γνῶθι σαυτόν. (Ἀριστοτ., Ἀποσπ., 1)
18. Ἦνίκα δ' **ἦν** δείλῃ ἑξαπίνης οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ, ... (Ξ., Κ. Ἀν., 3, 5, 2)
19. (...) καὶ τῶν Λακεδαιμονίων δὲ τῶν συνεληλυθότων ἐκ τῶν πόλεων ἀρμοστήρων ὡς δώδεκα μαχόμενοι **συναπέθανον**. (Ξ., Ἑλλ., 4, 8, 39) (* ἀρμοστήρ -ῆρος = ἀρμοστής)

Άσκηση 5

Να βρείτε το **Υ** (ή τα **Υ**) των ρημάτων (με έντονο μαύρο). Τι μέρος του λόγου είναι;

1. Καὶ τὸ θέρος οὕτω **διῆλθεν**. (Θ., 5, 55, 4)
2. Πάντες γὰρ **ἐπίστασθε** ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δεινότερον ἦν πλουτεῖν ἢ ἀδικεῖν (Ισοκρ., Πρὸς Εὐθύνουν, 12)
3. Τοιαῦτα δὲ ἀκούσασα ἡ πόλις ἀμφοτέρων Ἀγησίλαον **εἶλοντο** βασιλέα. (Ξ., Ἑλλ., 3, 3, 4)
4. καὶ ἐπεὶ **ἐσάλπιγξε**, προβαλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπῆσαν. (Ξ., Κ. Ἀν., 1, 2, 17) (ἔπειμι/ἐπέρχομαι)
5. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ στρατηγοὶ βραχέως ἕκαστος **ἀπελογήσατο**. (Ξ., Ἑλλ., 1, 7, 5)

6. Αὐτὸς μὲν γὰρ μάρτυρας ψευδεῖς **παρεσκεύασται** περὶ τούτων, ... (Δημ., Κατ' Ἀφόβου, 28)
7. καὶ ᾗσθητο μὲν ὅτι **νικῶσιν** οἱ μεθ' αὐτοῦ, οὐ πολὺ δὲ διαλιπὼν ἐτελεύτησεν. (Θ., 5, 10, 12)
8. ἄρ' οὐ τὸ μανθάνειν **ἐστὶν** τὸ σοφώτερον γίγνεσθαι περὶ ὃ μανθάνει τις; (Πλ., Θεαίτ., 145d)
9. οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν **ἔχει**. (Ἀριστοτ., Ἠθ. Νικ., 1103b)
10. Ἦνίκα δ' **ἦν** μέσον ἡμέρας, ... ἦκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὀπλίτας ... (Ξ., Κ. Ἀν., 7, 3, 44)
11. (...) τούτους **ἐκποδὼν ἐποίησαντο** οἱ τριάκοντα, ... (Λυσ., Κατὰ Ἀγορ., 43)
12. Ἐπεὶ δὲ **ἀνέσχευ** (= ἀνέτειλε), ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει ἐπὶ τὰς Ἀργινούσας. (Ξ., Ἑλλ., 1, 6, 28)
13. Αἱ δ' εἰσφοραὶ καὶ χορηγίαι εὐδαιμονίας μὲν ἱκανὸν σημεῖόν **ἐστι**, ... (Ἀντιφ., Τετραλ. 3, 8)
14. ἀμφοτέροι **ἀναγκάζονται** ὁ μὲν ἄκων σωφρονεῖν, ὁ δ' ἀπραγμόνως σφύζεσθαι. (Θ., 6, 87)
15. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα **ἐκηρύχθη**, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἶη. (Ξ., Κ. Ἀν., 2, 2, 21)
16. Ζεὺς δέ σφι Κρονίδης ἐνδέξια σήματα φαίνων **ἀστράπτει** (Ὀμ., Ἰλιάς, 9, 236-7) (* σφι = σφίσιν)
17. (...) καταγέλαστοι **γεγόναμεν** ἐγὼ τε, γέρων ἀνὴρ, καὶ ὑμεῖς. (Πλ., Λύσις, 223b)
18. Ὀμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας **ἔχει** καὶ τὰ περὶ τὰς οργάς. (Ἀριστοτ., Ἠθ. Νικ., 1103b)
19. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ μὲν Κλεινίας τῷ Εὐθυδήμῳ ἀπεκρίνατο ὅτι **μανθάνοιεν** οἱ μανθάνοντες ἃ **οὐκ ἐπίσταιντο**. (Πλ., Εὐθύδημος, 276e)
20. ἡνίκα δὲ δειλὴ **ἐγίγνετο**, **ἐφάνη** κονιορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευκή, ... (Ξ., Κ. Ἀν., 1, 8, 8)
21. ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα **ἐνέμειναν** τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταὶ ... (Θ., 3, 20, 2)
22. Λύσανδρος ..., ἐπεὶ ὀρθρος **ἦν**, ἐσήμηνεν εἰς τὰς ναῦς ... εἰσβαίνειν, ... (Ξ., Ἑλλ., 2, 1, 22)

Άσκηση 6

Να βρείτε το **Υ** (ή τα **Υ**) των ρημάτων (με έντονο μαύρο) (**ιδιαίτερες περιπτώσεις**)

1. Καὶ τῶν τε ἄλλων ὡς διακόσιοι **ἀπέθανον** καὶ τῶν Ἀβυδηνῶν ὀπλιτῶν περὶ πεντήκοντα. (Ξ., Ἑλλ., 4, 8, 39)
2. Ἡμέραις δὲ τριάκοντα ὕστερον Ἀλκιβιάδης ἐκ Σάρδεων μετὰ Μαντιθέου ... νυκτὸς **ἀπέδρασαν** εἰς Κλαζομένας. (Ξ., Ἑλλ., 1, 1, 10)
3. Δεινὸν οἱ πολλοὶ (**ἐστι**), κακούργους ὅταν ἔχῃσι προστάτας. (Εὐριπ., Ὀρέστης, 772)
4. (...) οἳ τε καιροὶ καὶ τὸ συμφέρον ἐκάστοις **συνέπιπτε**, ... (Ισοκρ., Παναθ., 196)
5. (...) ἀλλὰ τὴν οὐσίαν ἦν κατέλιπε τῷ νείῃ, οὐ πλείονος ἀξία **ἐστὶν** ἢ τεττάρων καὶ δέκα ταλάντων. (Λυσ., Ὑπὲρ τῶν Ἀριστ. χρημάτων, 47)
6. Ἐκαστος γὰρ ὑμῶν **εἴθισται** προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπώλιον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχῃ, ... (Λυσ., Ὑπὲρ τοῦ ἄδυν., 20)
7. Πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη πόλεις **ἔπεισαν** καὶ ταῦτα οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι πόλεμον ἄρασθαι πρὸς τούτους. (Ξ., Κ.Π., 1, 6, 45)
8. Οἱ δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν **ἐκέλευσαν**. (Ξ., Ἑλλ., 2, 1, 26)
9. Ὅστις οὖν αὐτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ **μαχέσθω**. (Ξ., Κ. Π., 7, 1, 13)
10. Τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποιεῖ (ποιεῖ); **Ἀπαιθριάζει** τὰς νεφέλας ἢ **ξυννέφει**; (Ἀριστοφ., Ὀρνιθες, 1501-2)
11. Νικίας δ' ἐπειδὴ ἡμέρα **ἐγένετο** ἤγε τὴν στρατιάν. (Θ., 7, 84, 1)
12. Ἐπειδὴ δὲ **ἦν** πρὸς ἡμέραν, ἤκεν ἐκείνη καὶ τὴν θύραν ἀνέφξεν. (Λυσ., Ὑπὲρ τοῦ Ἑρατ., 14)
13. ἤδη γὰρ **ἦν** ὀψέ. (Πλ., Λύσις, 223a)
14. Καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ **ἦν**. (Ξ., Ἑλλ., 2, 1, 23)
15. Καὶ ἤδη τε **ἦν** περὶ πλήθουσιν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες ... (Ξ., Κ. Ἀν., 2, 1, 7).
16. Καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς **ἦν** καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο. (Ξ., Κ. Ἀν., 6, 4, 26)

2 Υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων⁴ (πάντοτε σε γ' ενικό)

► Κατηγορίες απρόσωπων ρημάτων (με βάση το Υ)

1. α. Απρόσωπα με Υ απαρέμφατο
β. Απρόσωπα με Υ δευτερεύουσα ονοματική πρόταση
2. Απρόσωπα με δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου (+ γενική ή τίποτε)
3. Απρόσωπα χωρίς Υ («**τύποις απρόσωπα**»)⁵

1α Απρόσωπα με υποκείμενο **απαρέμφατο**⁶ **άναρθρο**

Τα απρόσωπα ρήματα ή οι απρόσωπες εκφράσεις έχουν συνήθως υποκείμενο απαρέμφατο τελικό (κυρίως) ή ειδικό.

1β Απρόσωπα με υποκείμενο **δευτερεύουσα ονοματική πρόταση**⁷ και σπανιότερα επιρρηματική = ονοματική

- α. Ονοματικές κατά κανόνα: **ειδική** (κυρίως), **πλάγια**, **ενδοιαστική**
- β. Επιρρηματικές (σπανιότερα) που ισοδυναμούν με **ονοματικές: συμπερασματικές, αιτιολογικές - υποθετικές** (από εκφράσεις ψυχικού πάθους)

2 Απρόσωπα με **δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου** + γενική (ή τίποτε)

Υπάρχουν μερικά απρόσωπα ρήματα με **δοτική του ενεργούντος προσώπου** και **γενική** (ή τίποτε). Η δοτική προσωπική, όταν υπάρχει, είναι το **νοηματικό Υ**. Τα ρήματα αυτά είναι:

4. Για το υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων δες «**απρόσωπα ρήματα**».
5. Δεν υπάρχει συντακτικό υποκείμενο στην απρόσωπη σύνταξη των ρηματικών επιθέτων σε **-τέον/-τον** (**έστι**). Η **δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου** (ή ΠΑ), όταν υπάρχει, είναι το νοηματικό Υ.
(...) ούτε **μεθεκτέον** τῶν πραγμάτων **πλέοσιν ἢ πεντακισχιλίοις**, ... (Θ., 8, 65, 3) (= ούτε δεῖ μετέχειν τῶν πραγμάτων πλέοντας ἢ πεντακισχιλίους)
ΣΩ. Ἄρ' οὖν **βιωτὼν ἡμῖν ἐστίν** μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος; (Πλ., Κρίτων, 47e)
6. Σπανιότερα ἀντὶ ἀπαρεμφάτου ἔχουμε μετοχή σε δοτική (αναφέρεται στη δοτική προσωπική). Π.χ. (Ὁ Λυκούργος) ἐπῆρετο τὸν θεὸν εἰ **λῶφον καὶ ἄμεινον εἶη τῇ Σπάρτῃ πειθομένη** οἷς αὐτὸς ἔθηκε νόμοις. (Ξ., Λακ. Πολιτεία, 8, 5) (**πειθομένη = πείθεσθαι**) (δες «**μετοχή σε θέση ἀπαρεμφάτου**»)
7. Ὄταν το ρῆμα (σε γ' ἐνικό) ἔχει Υ ἀναφορική ονοματική πρόταση, το ρῆμα εἶναι προσωπικό καὶ ὄχι ἀπρόσωπο. Π.χ. **Ἄ δ' ἐγὼ παραινῶ**, ἀμφοτέραις ἀεὶ ταῖς πολιταῖς **συμφέρεi**. (Λυσ., Δήμου καταλύσεως ἀπολογία, 25) // Οἶδα μὲν οὖν ὅτι χαλεπὸν ἐστίν **ὁ μέλλω ποιεῖν**, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. (Ισοκρ., Εὐαγόρας, 8)

- **μέλει τινί τινος** (A) = φροντίζει, ενδιαφέρεται κάποιος για κάτι
- **μεταμέλει τινί τινος** (γεν. αιτίας) ή αιτιολ. μετχ. (σε δοτική) = μετανιώνει κάποιος για κάτι
- **μέτεστί τινί τινος** (A) = μετέχει κάποιος σε κάτι, έχει κάποιος το δικαίωμα σε κάτι
- **(έν)δεῖ (τινί) τινος** (A) = υπάρχει έλλειψη, κάποιος έχει ανάγκη από κάτι
- **προσδεῖ (τινί) τινος** (A) = υπάρχει επιπλέον ανάγκη από κάτι
- **προσῆκει τινί τινος** (A) = έχει σχέση κάποιος με κάτι

Σημειώσεις:

- 1) Πολλοί μελετητές με τα ρήματα αυτά εννοούν τη **σύστοιχη αφηρημένη έννοια** ως **συντακτικό υποκείμενο**: **μέλει > ἐπιμέλεια, μεταμέλει > μεταμέλεια ή μετάμελος, μέτεστι > μετουσία, (έν)δεῖ > ἔνδεια**⁸ (**σύστοιχη σύνταξη**)
- 2) η μετοχή των ρημάτων αυτών μπαίνει σε **αιτιατική απόλυτη** (π.χ. μέτεστι > μετόν)

3 «Απρόσωπα» ή «τύποις απρόσωπα» (χωρίς συντακτικό Υ)

(δες και «υποκείμενο»)

Υπάρχουν αρκετά ρήματα που **δεν εμφανίζουν συντακτικό υποκείμενο** (είτε ονομαστική για να θεωρηθούν προσωπικά, είτε απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση για να θεωρηθούν απρόσωπα) **και δεν χρειάζεται να εννοήσουμε**. Σπανιότερα, απαντούν και με **συντακτικό Υ**.

Τα ρήματα αυτά θα ήταν καλό να ονομαστούν «**τύποις απρόσωπα**».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

«Τύποις απρόσωπα»

1. «Απρόσωπα» **φυσικών φαινομένων και καιρικών μεταβολών**⁹: **νίφει** (= χιονίζει), **ῥέει** (= βρέχει), **χειμάζει** (= είναι χειμώνας, κάνει κρύο), **συσκοτάζει** (= σκοτενιάζει), **σειεί**, ... (πρβ. **ν.ε.** αστράφτει, βροντάει, βρέχει, νύχτωσε, ξημέρωσε, ...)

Π.χ. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθύς τοῦ τε ἡλίου ἐκλιπές τι ἐγένετο περὶ νομηνίαν καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἰσταμένου **ἔσεισεν**. (Θ., 4, 52, 1)

8. Με τα άλλα απρόσωπα δεν απαντά σύστοιχη αφηρημένη έννοια.

9. Πολλές φορές εμφανίζονται και με συντακτικό υποκείμενο [π.χ. όταν **νίφη ὁ θεός**. (Ξ., Κυνηγ., 8, 1)]. Το ίδιο συμβαίνει και στη νεοελληνική (π.χ. βρέχει ο θεός).

- Τα ρήματα αυτά απαντούν και **περιφραστικά** με το ρήμα **γίνεται** (**εγίγνετο, ἐγένετο**) ή **ἐστί** και **το ομόρριζο ουσιαστικό** ως Υ (**σύστοιχη σύνταξη**).

Π.χ. ♦ **σειεί** → σεισμός γίνεται, **ύει** → ύετός γίνεται, ...).

- ♦ Πέμπει τῶν ἐταίρων τινὰς τῶν ἑαυτοῦ μετὰ ἱππέων πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ἠνίκα **ξυνεσκόταζεν**. (Θ., 7, 73, 3) [→ ἐπεὶ δὲ **σκότος** τε **εγίγνετο** ... (Ξ., Ἑλλ., 4, 3, 23), ἐπεὶ **σκότος ἐγένετο** ... (Ξ., Ἑλλ., 2, 2, 7)]

- Με τα ρήματα αυτά πολλές φορές εμφανίζεται και συντακτικό Υ μία από τις λέξεις **Ζεύς, θεός, ἥλιος, Ποσειδών, ...**

Π.χ. ♦ **ἔσεισέ** τε δὴ **ὁ θεός** ... (Παυσ., Graeciae descriptio, 3, 5, 8) // **ν.ε.** βρέχει ο θεός.

- Τα ρήματα αυτά απαντούν και σε **γενική απόλυτη**. Αυτό αποδεικνύει πως είναι κατά βάση προσωπικά (τα απρόσωπα απαντούν κατά κανόνα σε **αιτιατική απόλυτη**).

Π.χ. ♦ Δειπνήσαντες οὖν ἤδη **συσκοτάζοντος** ἐλθόντες κόπτομεν τὴν θύραν, οἱ δ' ἡμᾶς ἐκέλευον εἰσέναι. (Λυσ., ἀποσπάσματα, 360)

- ♦ Μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν παρασκευασάμενος ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀνηγάγετο ἐπὶ τὴν Κύζικον **ὕοντος** πολλῶ. (= ενώ ἔβρεχε πολύ) (Ξ., Ἑλλ., 1, 1, 16)

2. «Απρόσωπα» με σύστοιχη σύνταξη (→ **ἐστί** / **γίνεται** + **ομόρριζο ουσιαστικό** ως Υ)

α. «Απρόσωπα» παθητικά¹⁰ (μεταβατικών κυρίως ρημάτων): Με τα ρήματα αυτά δεν απαντά απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση σε θέση Υ. Τα ρήματα αυτά ισοδυναμούν με το **ἐστί** / **γίνεται** και **το ομόρριζο ουσιαστικό**. Σπανιότερα, εμφανίζουν και συντακτικό Υ (**ομόρριζο ουσιαστικό**).

Π.χ. ♦ **ἀμφισβητεῖται, εἰκάζεται, εἴρηται, καταψηφίζεται, κατηγορεῖται, παρεσκευάζεται**¹¹ (+ **δοτ. ΠΑ**), **ἡῤκται, ...**

- ♦ Νῦν γὰρ **ἀμφισβητεῖται** περὶ τῶν ἔργων. (Ἀριστοτ., Πολιτικά, 1337a) (**ἀμφισβητεῖται** → **ἀμφισβήτησις γίνεται**)
- ♦ Καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ γῆν πόλεμος οὕτως **ἐπολεμεῖτο**. (Ξ., Ἑλλ., 4, 8, 1) (**πόλεμος** → σύστοιχο Υ)

β. Απρόσωπα αμετάβατων ή αποθετικών ρημάτων: ἀσεβείται, ἀμαρτάνεται / ἡμάρτηται, ἀφίκται/-κτο, εἰσέρχεται, εἵμαρται (= εἶναι πεπρωμένο), **ἡτύχηται, κινδυνεύεται, ...**

10. Πολλοί μελετητές εννοούν το σύστοιχο ουσιαστικό ως Υ, αναλύουν δηλαδή το ρήμα με το **ἐστί** / **γίνεται** και το **ομόρριζο ουσιαστικό** (π.χ. **ἀμφισβητεῖται** → **ἀμφισβήτησις γίνεται, παρεσκευάζεται** → **παρασκευή γίνεται, ...**)

11. Με το **παρεσκευάζεται** / **παρεσκευάστο** η δοτική είναι του **ποιητικού αιτίου**, όταν είναι απρόσωπο. Π.χ. (...) οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπεὶ αὐτοῖς **παρεσκευάστο**, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Κέρκυραν ναυσὶ πενήκοντα καὶ ἑκατόν. (Θ., 1, 46, 1)

► Τα κυριότερα απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις

1 Με υποκείμενο απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση

I. Απρόσωπα ρήματα

A. Ενεργητικά

- <i>ἀρέσκει</i> = είναι αρεστό, εγκρίνεται	- <i>ἔξεστι</i> = είναι δυνατό, επιτρέπεται
- <i>ἀρκεῖ</i> = είναι αρκετό, αρκεί	- <i>ἔοικε</i> = φαίνεται
- <i>ἀρμόττει</i> (<i>ἀρμόζει</i>) = πρέπει, αρμόζει	- <i>ἔστι</i> + <i>απρμφ.</i> = είναι δυνατό, επιτρέπεται
- <i>δεῖ</i> + <i>απρμφ.</i> = πρέπει, είναι ανάγκη	- <i>λυσιτελεῖ</i> = ωφελεί
- <i>διαφέρει</i> = υπάρχει διαφορά, συμφέρον	- <i>μέλλει</i> = πρόκειται
- <i>δοκεῖ</i> + <i>ειδ. απρμφ.</i> = φαίνεται ότι ...	- <i>πάρεστι</i> - <i>πάρα</i> = είναι δυνατό
- <i>δοκεῖ</i> + <i>τελ. απρμφ.</i> = αποφασίζει κάποιος να	- <i>πρέπει</i> = αρμόζει, πρέπει
- <i>ἐγχωρεῖ</i> = επιτρέπεται	- <i>προσῆκει</i> = ταιριάζει, αρμόζει, πρέπει
- <i>εἰσβαίνει</i> + <i>δοτ. προσ.</i> = έρχεται στο μυαλό	- <i>συμβαίνει</i> = τυχαίνει, συμβαίνει
- <i>εἴωθε, εἴωθει</i> = συνηθίζεται	- <i>συμφέρι</i>
- <i>ἐνδέχεται</i> = είναι ενδεχόμενο	- <i>ὑπάρχει</i> = είναι δυνατό, επιτρέπεται
- <i>ἔνεστι</i> - <i>ἔνι</i> = είναι δυνατό	- <i>φιλεῖ</i> = συνηθίζεται να
	- <i>χρή</i> = <i>πρέπει</i> (ηθική υποχρέωση)

B. Παθητικά - αποθετικά

- <i>ἄδεται</i> = λέγεται, διαδίδεται	- <i>κηρύττεται</i>
- <i>ἀγγέλλεται</i> (<i>ἡγγέλθη, ἡγγελται</i>)	- <i>νομίζεται</i> (<i>νενόμισται</i>)
- <i>ἐγγίγνεται</i> = είναι δυνατό, επιτρέπεται	- <i>ὁμολογεῖται</i>
- <i>εἰσέρχεται</i> + <i>δοτ. προσ.</i> = έρχεται στο μυαλό	- <i>παρήγγελλται, παρηγγελμένον ἐστί</i>
- <i>ἐνδέχεται</i> = είναι ενδεχόμενο	- <i>παρίσταται</i> + <i>δοτ. προσ.</i> = έρχεται στο μυαλό
- <i>θρυλεῖται</i> = διαδίδεται	- <i>πέπρωται</i> = είναι πεπρωμένο
- <i>λέγεται</i> (<i>εἴρηται</i>)	- <i>προστέτακται</i> = έχει προσταχθεί
	...

II. Απρόσωπες εκφράσεις

A1. ουδέτερο επιθέτου + *έστι* / *γίνεται*

- <i>ἄδηλόν ἐστι</i> = δεν είναι φανερό	- <i>κράτιστόν ἐστι</i> = είναι πολύ καλό
- <i>αἰρετώτερόν ἐστι</i> = είναι προτιμότερο	- <i>λοιπόν ἐστι</i> = υπολείπεται, απομένει
- <i>αἰσχρόν ἐστι</i>	- <i>ὄφελός ἐστι</i>
- <i>άλυσιτελές ἐστι</i> = είναι ανώφελο	- <i>ὁσιόν ἐστι</i> = είναι όσιο, ιερό, σωστό, νόμιμο
- <i>ἀμήχανόν ἐστι</i> = είναι δύσκολο, αδύνατο	- <i>πλημμελές ἐστι</i> = είναι εσφαλμένο / λάθος
- <i>ἀναγκαῖόν ἐστι</i>	- <i>πρόχειρόν ἐστι</i> = είναι εύκολο
- <i>ἄξιόν ἐστι</i> = αξίζει	- <i>ῥαδίόν ἐστι</i> = είναι εύκολο
- <i>ἄπορόν ἐστι</i> = είναι δύσκολο	- <i>ῥᾶν ἐστι</i> = είναι πιο εύκολο
- <i>δεινόν ἐστι</i> = είναι φοβερό	- <i>σαφές ἐστι</i>
- <i>δῆλόν ἐστι</i> = είναι φανερό	- <i>σχέτλιόν ἐστι</i> = είναι απάνθρωπο, άδικο
- <i>δίκαιόν ἐστι</i>	- <i>φανερόν ἐστι</i> / <i>γίνεται</i>
- <i>ἐπάναγκές ἐστι</i> = είναι αναγκαίο	- <i>χαλεπόν ἐστι</i> = είναι δύσκολο
- <i>ἡδύ ἐστι</i> = είναι ευχάριστο	...
- <i>καλόν ἐστι</i>	
- <i>κατάδηλον γίνεται</i> = γίνεται πολύ φανερό	

A2. ουδέτερο αντωνυμίας + *έστι*

- *οἶόν τ' ἐστί* = είναι δυνατό

A3. ουδέτερο μετοχής + *έστι*

- <i>δέον ἐστί</i> = πρέπει	- <i>προσῆκόν ἐστι</i> = προσήκει
- <i>εἰκός ἐστι</i> = είναι φυσικό, λογικό	- <i>χρεών ἐστι</i> = είναι ανάγκη, επιβάλλεται
- <i>ἐχόμενόν ἐστι</i>	...
- <i>πρέπον ἐστί</i> = πρέπει	

A4. ουδέτερο ρημ. επιθέτου + *έστι*

- <i>ἀδύνατόν ἐστι</i>	- <i>δυνατόν ἐστι</i>
- <i>ἄνυστόν ἐστι</i> = είναι δυνατό, κατορθωτό	- <i>θαυμαστόν ἐστι</i>
	...

Β. ουσιαστικό + ἐστί

- **ἀκμή ἐστί** = είναι ο κατάλληλος χρόνος
- **ἀνάγκη ἐστί** = είναι ανάγκη
- **δέος ἐστί / γίγνεται** = υπάρχει φόβος
- **ἔθος ἐστί** = είναι συνήθεια
- **ἐλπίς ἐστί**
- **ἔργον ἐστί** = είναι δύσκολο να
- **ἔργον ἐστί τινος** = είναι δουλειά καποιου
- **θέμις ἐστί** = είναι δίκαιο / σωστό
- **καιρός ἐστί** = είναι ευκαιρία
- **κίνδυνός ἐστί**
- **νόμος ἐστί**
- **ὄνειδός ἐστί** = είναι ντροπή
- **ὄφελός ἐστί**
- **σκέψις ἐστί**
- **σχολή μοί ἐστί** = έχω καιρό
- **φόβος ἐστί**
- **ῥα ἐστί** = είναι ο κατάλληλος χρόνος

Γ. εμπρόθετο + ἐστί

- **ἐπί τινί ἐστί** (= είναι στο χέρι κάποιου να) (π.χ. ἐφ' ὑμῖν ἐστί)
- **ἐν τινί ἐστί** (= είναι στο χέρι κάποιου να) (π.χ. ἐν ὑμῖν ἐστί)
- **προὔργου** (< πρό + ἔργου) **ἐστί** (= είναι χρήσιμο, ωφέλιμο)
- **παρά τοσοῦτον / μικρόν / ὀλίγον ἐγένετο** (= λίγο ἔλειψε να)
- **πρὸς τινός ἐστί** (= είναι γνώρισμα κάποιου να / είναι συμφωνο με κάτι να)

Π.χ. ♦ Ἦδη οὖν ἐν ὑμῖν ἐστί τοῦτ' ὀρθῶς **διαγνῶναι**, ὃ καὶ ποιήσατε. (Ἀντιφ., Κατὰ μητρυιᾶς, 23)

- ♦ (...) ἀνάγεται δ' Ἀστύοχος εὐθύς ἐς τὰς Ἐρυθρὰς πάλιν, καὶ **παρά τοσοῦτον ἐγένετο** αὐτῷ **μὴ περιπεσεῖν** τοῖς Ἀθηναίοις. (Θ., 8, 33, 3) (= λίγο ἔλειψε να...)
- ♦ οὐ **πρὸς ἱατροῦ σοφοῦ θρηνεῖν** ἐπωδὰς ... (Σοφ., Αἴας, 581-2) (* ἐπωδή = ἄσμα για θεραπεία τραυματῶν)
- ♦ οὐ γὰρ ἦν **πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου** ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι. (Ξ., Κ. Ἀν., 1, 2, 11)

Δ. Ἔστί + γενική

- **Ἔστί + γενική**: Η γενική δηλώνει **ιδιότητα ἢ γνώρισμα** (πρβ. λατ. pietatis est + απρμ.)

Π.χ. Ἐλευθέρου γάρ **ἐστί** τάληθῃ **λέγειν**. (Μέν., Γνωμικά, 1, 162)

Σημείωση

Υπάρχει και προσωπική σύνταξη.

Π.χ. **Σωφροσύνης** δ' ἐστί **τὸ μὴ θαυμάζειν** τὰς ἀπολαύσεις τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ... (Ἀριστοτ., Περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν, 1250b) (σωφροσύνης → γεν. κατηγορ. ιδιότητας)

Ε. Τροπικό επίρρημα + έχει + τελ. απρμφ.

ἀναγκαίως έχει, ἀρκοῦντως έχει, δεινῶς έχει, εὖ έχει, κακῶς έχει, καλῶς έχει, ὀρθῶς έχει, ὀσίως έχει, προσηκόντως έχει, ῥαδίως έχει, φιλονίκως έχει, χαλεπῶς έχει, ...

Σημείωση

Το ρήμα *έχει* με την αιτιατική *φύσιν* και απρμφ. ισοδυναμεί με απρόσωπη έκφραση (*έχει φύσιν* = είναι φυσικό).

Π.χ. οὐ γὰρ *έχει φύσιν* ... τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας *ιέναι*, ... (Πλ., Πολιτεία, 489b)

2 Απρόσωπα ενεργητικής φωνής με δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου (→ το νοηματικό Υ)

- μέλει **τινί** τινος¹² (Α) = φροντίζει, ενδιαφέρεται κάποιος για κάτι
- μεταμέλει **τινί** τινος (γεν. αιτίας) ή αιτιολ. μτχ. (σε δοτική) = μετανιώνει κάποιος για κάτι
- μέτεστί **τινί** τινος (Α) = μετέχει κάποιος σε κάτι, έχει κάποιος το δικαίωμα σε κάτι
- (ἐν)δεῖ **τινί** τινος (Α) = υπάρχει έλλειψη, κάποιος έχει ανάγκη από κάτι
- προσδεῖ **τινί** τινος (Α) = υπάρχει επιπλέον ανάγκη από κάτι
- προσήκει **τινί** τινος (Α) = έχει σχέση κάποιος με κάτι

Σημείωση

Οι μετοχές αυτών των ρημάτων γίνονται **αιτιατικές απόλυτες**.

Π.χ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπύθοντο οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευὴν, ... ἐκέλευον Κορινθίους τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ φρουροὺς τε καὶ οἰκήτορας ἀπάγειν, ὥς οὐ μετὸν αὐτοῖς Ἐπιδάμνου. (Θ., 1, 28, 1)

3 Χωρίς συντακτικό υποκείμενο (σύστοιχη σύνταξη) («τύποις απρόσωπα»)

Δεν έχουν Υ απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση, ούτε κατά κανόνα εμφανίζουν Υ σε ονομαστική.

12. Με το *μέλει αντί γενικής* μπορεί να έχουμε *δευτερεύουσα ονομαστική πρόταση* (πλάγια, αναφορική, ...), *ουδέτερο αντωνυμίας* ή *απαρέμφατο*.

1. «Απρόσωπα» φυσικών φαινομένων - καιρικών μεταβολών¹³

Τα ρήματα αυτά απαντούν και σε *γενική απόλυτη* (άρα, δεν είναι «απρόσωπα»).

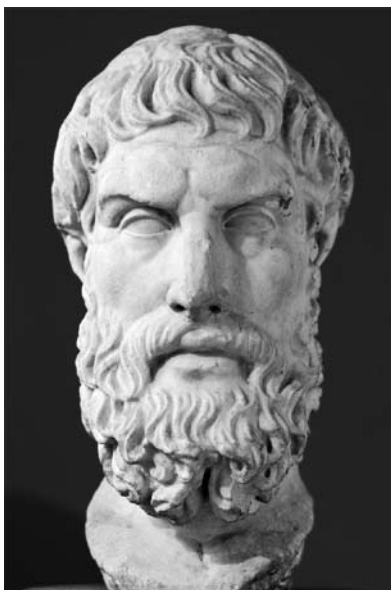
ἀστράπτει, βρέχει, βροντᾷ, νίφει (= χιονίζει), *σειεί* (= κάνει σεισμό), *συσκοτάζει* (= σκοτεινιάζει), *ὕει* (= βρέχει), *χειμάζει* (= είναι χειμώνας, κάνει κρύο), ...
(πρβ. ν.ε. αστράφτει, βροντάει, νύχτωσε, ...)

2α. «Απρόσωπα» παθητικά (μεταβατικών κυρίως ρημάτων)

ἀμφισβητεῖται, αὐξάνεται, εἰκάζεται, ἡŷκται (< εὐχομαι), *κατασκάπτεται, καταψηφίζεται, κατηγορεῖται, παρεσκεύασται / παρεσκεύαστο* [(+ δοτ. ΠΑ) = έχει γίνει προετοιμασία από ... / έκαναν πολλές προετοιμασίες οι ...], *πολεμεῖται, ἐσεσιδήρωτο, τειχίζεται, ...*

2β. «Απρόσωπα» αμετάβατων ή αποθετικών ρημάτων

ἀμαρτάνεται / ἡμάρτηται, ἀσεβείται, ἀφίεται/-κτο, εἴμαρται - εἴμαρτο (= είναι πεπρωμένο), *ἡτύχεται, κινδυνεύεται, πέπρωται* (= είναι πεπρωμένο), ...

Επίκουρος, 341-270 π.Χ.

13. Πολλές φορές τα ρήματα αυτά εμφανίζονται και με Υ [όταν *νίφη ὁ θεός* ... (Ξ., Κυνηγ., 8, 1)]